

i så fald undre, at Polen fik den europæiske sporvidde på trods af, at landet formelt hørte med til det russiske rige. Den canadiske historiker J. N. Westwood er i sin bog om de russiske jernbaner kommet til den konklusion, at valget af den større sporvidde omkring midten af 19. årh. må betegnes som ganske tilfældigt, sandsynligvis foretaget af en amerikansk ingeniør, der var rådgiver for den russiske regering. Iøvrigt eksisterede der endnu ikke nogen europæisk standardbredde, da de første russiske jernbaner blev anlagt.

Ukraines tilknytning til det moskovitiske rige i midten af 17. årh. (s. 34) er næppe forklarlig, medmindre man understreger det sociale og religiøse modsætningsforhold i dette område mellem en gennemgående poloniseret og katolsk godssejer-overklasse og en ortodoks bonde- og kosakbefolkning. Når det på s. 35 nævnes, at livegenskabet blev fastslået i lovbogen Uloženie i 1649, er det ikke rigtigt. Livegenskabet er aldrig blevet formelt indført ved nogen lov. Derimod afskaffede den nævnte lovbog bondens gamle ret til at skifte bopæl og muliggjorde således, at livegenskabet kunne finde sin egentlige form. Bertelsen lader slægten Romanov beklæde zartronen til 1917 (s. 33), selv om det på baggrund af Katarina II's erindringer og andre vidnesbyrd er sandsynligt, at Peter III ikke var far til den senere Paul I. Romanov-dynastiets lige linje uddøde med andre ord i 1762. Bertelsen er måske selv opmærksom på dette forhold, når han på s. 46 forsigtigt omtaler Paul som »Katarinas søn«.

Der kunne fremføres yderligere kritiske bemærkninger, men lad de anførte eksempler være tilstrækkelige til at vise, at Bertelsen ikke har givet os den Ruslands-historie, som vi mangler. Han har givet os en kalejdoskopisk og visse steder causerende fremstilling af episoder og personer i den russiske historie. Vi har fået en række brikker til et puslespil, som imidlertid ikke vil falde på plads, fordi de brikker, der skulle danne grundstamme i mønstret, mangler. De gode forsætter, som forfatteren proklamerede i sit forord om at ville give en alsidig orientering i russisk historie, kultur og samfundsliv, har han ikke indfriet. Dertil er bogen for uegal i sin opbygning, for umotiveret i sit stof- og emnevalg og for traditionel i sin periodeopdeling og i sine vurderinger. Det skal dog tilføjes, at bogen er forsynet med en række nyttige historiske kort og nogle pædagogisk velvalgte billeder.

THOMAS PETERSEN

L. CARRINGTON GOODRICH: Kinas historie. Dansk udgave ved NIELS STEENSGAARD. København, P. Haase & Sønns Forlag, 1966. 288 s. Ill.

Goodrichs bok begynner med funn av de eldste forsteninger av menneskelige skjeletter, som dateres fra 100.000 til en halv million år tilbake, og den slutter med sprengningen av den første kinesiske atombomben. Få historiebeskrivelser dekker en lengere periode. Samtidig som emnet har en kolossal lengde så har det også en fantastisk bredde – Kinas historie er historien til en verden for seg.

Ingen ville vel vente at forfatteren i en så kortfattet bok kunne dekke sitt emne på en fyldestgjørende måte. Sannheten er nok at leseren ikke sitter igjen med noe velbalansert bilde av Kinas historie. Goodrich har først og fremst behandlet utviklingen av Kinas religioner, kultur, litteratur, kunst og viten-

skap. Han beskriver også kinesernes stadige kamp mot barbarerne i vest og nord, men forøvrig svinner de politiske og sosiale aspekter inn til nesten ingenting. Det bør dog bemerkes at den danske utgiver har forøket bokens verdi ved å tilføye en noe fyldigere beskrivelse af den politiske historie etter 1911.

Det er nok Kinas religioner som har fått den fyldigste behandling – og det er i sannhet et fascinerende emne. Goodrich beskriver den interessante vekslingen mellom strid og toleranse i forholdet mellom taoismen, konfutsianismen og den importerte buddhismen, og han gjennomgår religionenes betydning for morallære, kunst og vitenskap.

Fremstillingen av de tekniske og vitenskaplige fremskritt som kineserne har gjort opp gjennom tidene er også interessant. Trillebøren, boktrykkerkunsten, kompasset og kruttet passerer i rask revy, og leseren får korte glimt av vitenskapsgrener som botanikk, medisin, geografi og historieskrivning.

En kort innføring blir gitt i utviklingen av litteratur og filosofi. Disse feltene er kolossale, og selv en gjennomgåelse av de viktigste verkene må nødvendigvis få en nokså katalogmessig karakter.

I sin beskrivelse av kunsten finner Goodrich en viss plass for det emotionelle. »Der er næppe noget andet folk, der nogen sinde har malet sådanne landskaber«, sier han om de kinesiske kunstnere fra Sung-tiden (s. 159). Rent kostelig er et sitat fra en kalligraf fra T'ang-dynastiets tid, som lot fantasien løpe under sin mesterlige utførelse av kinesiske tegn:

»Nogle penselstrøg synes så tunge som skyernes synkende masser, andre så lette som en cikades vinger. Føj lidt til, og en kilde springer frem, hold lidt igen, og et bjerg lægger sig fredeligt til rette. Vis ømhed, og en nymåne hæver sig over horisonten, gør stilen mere højtidelig, og en flod af store og strålende stjerner spreder sig over nattens tomme vidder« (s. 97).

Manglene i boken får tilskrives den selvklare nødvendigheten av emnebegrensning. På de områder som forfatteren har valgt å konsentrere seg om, har han fått imponerende meget med. Det er innlysende at en enorm viten ligger bak skrivningen av en bok av denne art.

Leseren vil finne en kronologi og en tidstavle som er meget nyttige for oversiktens skyld. Forøvrig har den danske utgiveren beriket boken med en rekke vakre illustrasjoner bygget på museumssamlinger i København.

TRYGVE LØTVEIT

JEAN CHESNEAUX: L'Asie orientale aux XIXe et XXe siècles. »Nouvelle Clio«. Paris, Presses Universitaires de France, 1966. 371 s. 22 F.

Chesneaux behandler det 19. og det 20. århundrets historie for Øst-Asia og Sør-Asia, mens Midtøsten er utelatt. Det er ingen tvil om at boken som helhet er verdifull, men man blir slått av dens uensartethet – dens forskjellige deler synes å henvende seg til vidt forskjellige lesekreter.

Perioden fra ca. år 1800 og fram til 2. verdenskrig blir behandlet meget summarisk. Forfatteren gir en kort karakteristikk av de gamle tradisjonelle samfunnsforhold, og gjennomgår deretter noen hovedtrekk i vestmaktens